

Innberetning v/ Ole Jacob Skagen

6/11-1985

innberetningsdato

VIK

gnr. 253

bnr. 1-2

fk.nr.

gårdsnavn

KVINNHERAD

HORDALAND

kommune

fylke

eier/bruker

postnummer/adresse

Ang. Undersøkelsen av Opstveitsvtn.

dato

Lokaliteten ble oppdaget ved registrering i 1979, i forbindelse med utbygging av BLÅFALLI 1, fallet fra Opstveitvtn. til sjøen, Kvinnherad, Hordaland. Ved befaring i 81 og 84, viste det seg at lokaliteten hadde vesentlig større utstrekning enn først antatt og ble truet av elven som periodevis gikk stor og eroderte bort deler av lokaliteten. For å sikre kulturhistorisk kildemateriale ble lokaliteten besluttet undersøkt ved graving, begrenset til de deler som lå mest utsatt til for utrasing. Denne undersøkelsen ble foretatt i august 1985.

Det utgravde areal er ikke stort, og utgjør trolig heller ikke annet enn en liten del av lokaliteten. Det er derfor vanskelig å dra sikre konklusjoner. Imidlertid er det ikke urimelig å anta at lokaliteten, nærmere bestemt det gravde område, representerer en fase. I denne retning peker både artefaktmaterialet som er relativt ensartet, og kulturlagets karakter og den stratigrafiske sammenheng det er i. Det er og rimelig å knytte strukturer sammen med resten av kulturlaget, selv om 1 av de 2 mulige strukturene er problematisk å gi en forklaring på. Typologisk antyder materialet en mesolittisk datering på bruk av området, det henvises til Signe Nygaard's katalogisering.

FELTARBEIDET

Feltarbeidet ble foretatt i tidsrommet 12-16.8.85 av Evy Berg, Mona Mortensen og Ola Jacob Skagen. Det ble brukt 15 dager i felt. Det var bra vær og feltarbeidet ble utført uten særlige problemer.

Koordinatsystemet ble lagt opp etter terrenget. Et gjerde var satt opp langs raskanten mot elven, på det nærmeste var gjerdet 0,5 m. fra raskanten, på det meste var den ca. 2,5 m. fra. Vi la opp koordinatsystemet slik at det langs Y-aksen lå tilnærmet parallelt med raskanten, orientert ØNØ-VSV, voksende mot "Ø", X-aksen orientert NNV-SSØ, voksende mot "N". På grunn av den uregelmessige raskanten ligger Y-linjen langs 50X i varierende avstand fra gjerdet, fra 0,2m (i Ø) til 0,6m (i V).

Gravingsenhetene var i utgangspunktet hele kvadratmetret, men p.g.a. raskantens form varierer størrelsen på de enhetene som dekket raskanten. Ingen enheter er større enn en hel kvadratmeter, og alle er gravd innenfor koordinatorsystemet.

I alt ble det gravd ca. 6,5 kvadratmeter, i et sammenhengende område. Det var i utgangspunktet ingen synlige stratigrafiske ski-ler i kulturlaget, dette inntrykk holdt seg gjennom gravingen. Det ble derfor gravd i vennrette mekaniske lag på 5 cm., unntatt i 51X/44,45 og 46Y, der arbeidsforhold og små gravingsenheter gjorde at vi valgte å grave i rutene i ett lag.

Alle masser soldet i 4mm håndsold.

Av dokumentasjon foreligger 2 profiltegninger, hovedprofilene, Ø-V, langs 50X, og en tverrprofil langs 45Y. Videre en plan-tegning 50X/44 og 45Y, samt sort-hvitt-bilder. Forøvrig vises til dagbøker og skisser (bl.a. over ^{fl.}fjellet).

Det ble samlet inn 2 kullprøver, begge fra nedgraving i 50X/44 og 45Y. Nærmere beskrivelse av uttakssted og kontekst er gjengitt i vedlegg. For søknad om datering vises til Signe Nygaard.

UNDERSØKELSESRESULTATER

Informasjon i forbindelse med funngjennomgang er basert på inntrykk fra utgraving og muntlige opplysninger fra Signe Nygaard.

Kulturlagets utstrekning

Ved registrering i 1981 ble det funnførende areal anslått til ca. 600 kvadratmeter, avgrenset av rasskråning mot

elven i V,N og Ø, av det fallende terrenget i SSV og V, mens det i SØ og S tildels er kupert, tildels ødelagt av vei. Lokalbefolkningen kunne i tillegg fortelle at flaten lokaliteten ligger på tidligere strakk seg 10-20 meter videre mot N, men er nå erodert bort av elven som i dag går i et mye lavereliggende løp. Dette antyder et potensiale vesentlig større enn 600 kvadratmeter.

Vi grov ca. 6,5 kvadratmeter, det er ikke nok til å belyse kvantitative eller kvalitative problemstillinger til et så stort areal. Vi gjorde ingen forsøk på å begrense lokaliteten eller på å sammenligne ved testruter i andre deler av det antatt funnførende område.

Innenfor det gravde område ble ingen klare og systematiske endringer eller forskjeller observert i funnmaterialet. Diagnostiske elementer og råstoff synes å være jevnt fordelt, og danner et ensartet mønster.

Stratigrafi og vertikal funnfordeling

Stratigrafiske lag

I dag er overflaten på det gravde område plan, svakt skrånende mot N. Markoverflaten i bruksfasen, tolket som bunn av stratigrafisk lag 2, synes å ha vært mer kupert.

1. Torv, med gras på toppen, sandblandet torvmatte. Få funn.
2. Sandjord, gråbrun farge som heller mot svart.

Homogent, med en del gruspartikler.. Kullholdig, overveiende i form av støv og småpartikler. Funnførende.

Det er nærliggende å tolke laget som det egentlige kulturlag, på grunnlag av lagets beskafenheter, stratigrafiske plassering, funnfrekvensen som er størst her, kullholdigheten, samt lagets relasjon til de nedgravinger vi observerte.

- 2a. Laget har en begrenset horisontal utbredelse, det ligger klart under, men i tilknytning til 2. Sandig, finfordelt, brunbeige med lysere og mørkere sjatteringer. Klebrig konsistens, nærmest brent karakter. Lagets plassering nær store kullkonsentrasjoner/nedskjæringer, stratigrafisk under disse, gjør det mulig å tolke som et lag relatert til kulturaktiviteter.

- 2b. Samme utbredelse som 2a, som det ligger i tilknytning til, men klart under. Mørkere, løsere enn 2a, finfordelt sand.
3. Mørkt gulbrunt, med grå sjatteringer. En del kullpartikler. Under 2. Forvitret berggrunn. Funnførende, overveiende i toppen av laget.
- 4a. 48 og 49 Y, Ø-V profil.
Laget er brunsvart sandig, med grus og småstein og en del kullpartikler. Laget ligger under 3 og 5 (hhv 49 og 48Y) og over 6. Laget synes å være todelt, ved en oppsamling av stein v. 49Y-linje. Mulig sammenheng med nedskjæring.
- 4b. 50X (N-S profil) Sandlag, grått og løst. Ligger under et svært kullholdig lag (5), og stratigrafisk under nedskjæringen her.
5. Laget er svært kullholdig, sandig, svart. Kullet finnes både i form av støvpartikler oppover til store biter. Laget er løst. Laget har begrenset utbredelse, i 2 ulike områder, uten kontakt mellom disse.
- 5a. Ø-V profil, 48 og 49Y. Laget ligger under lag 2 og over lag 4. I Ø er det avgrenset av en oppsamling av steiner v. 49Y-linjen (se lag 4 over), i V stoppes laget av en mulig nedskjæring v. 48Y-linje. Laget er steinholdig. Funnførende.
- 5b. N-S profil, langs 45Y. Også her ligger laget som et svært kullholdig, sandig skikt under lag 2. Laget fyller en nedskjæring, 20 cm.dyp, og ligger stratigrafisk over lag 3 og 4. Funnførende.

Det var ikke mulig å etablere sikker kontakt mellom Ø-V og N-S-profil langs 45Y-linjen, det henvises til den diffuse overgangen mellom lag 2 og 5 på N-S-profilen. En forklaring på dette som ikke er dokumentert, men observert i felten, er den ovale formen på den kullholdige nedskjæringen 50X/44 og 45Y, som strekker seg fra NØ til SV, og kan muligens observeres i lengdeprofilen ved 44Y. Den kan her tolkes som bunnen av lag to, et særlig kullholdig nivå like over lag 2a. I denne forbindelse kan det nevnes at deler av det som er kalt lag 3 i NS-profilen (i nedskjæring), minner om lag 2a.

6. Ø-V-profil. Rødbrun sand og steinholdig grus. Under lag 2. Forvitret berggrunn. Trolig funnførende.

N-S-profil. Gråbrun grus/sand. Markerer seg som en linse i lag 5. Laget er uklart markert i overkant mot N. Jfr. lag 3 over lag 2 i Ø-V-profil, 44Y.

Lag 2, som er gjennomgående over hele det utgravde området, er såvidt homogent både i farge, kornstørrelse og tekstur, samt trekullholdighet og funnsammensetning at det er rimelig å anta at det som kulturlag representerer en bruksfase på lokaliteten. Likeledes vil jeg antyde at både a) den mulige nedskjæring i 48Y (+ deler av 47 og 49) og b) nedskjæringen i 50X, tilhører den samme bruksfase.

6a. På grunnlag av profiltegning er det vanskelig å gi sikre forklaringer på en problematisk stratigrafi. Det er ikke urimelig å se lag 5 som en nedskjæring/ildsted el.l. I V, ca. langs 48Y-linjen, kan det observeres et brudd i stratigrafien som kan tolkes som nedskjæring. Grensene mellom lag 2,5 og 4 er her diffuse, alle lagene er kullholdige, med lignende kornsammensetning og konsistens, mens lag 6 se ut til å være skåret ned i, på skrått. Opphopningen av stein i V-del av ruten (Jfr. profil og dagbok) kan ha sammenheng med nedskjæringen. mulig kantsetting av ildsted. Det er imidlertid ingen sikre belegg for dette, bortsett fra at de ser ut til å ligge på undergrunn. Også i Ø ser nedskjæringen ut til å være avgrenset av stein, i dette tilfellet oppsamlet i en lagdelt struktur. Et ildsted kan antydes, kantsatt av steiner som står igjen ved 49Y, og som har falt ned ved 48Y. Det særlig problematiske ved denne mulige strukturen er hvorfor lag 4, et kullholdig lag, ikke har samme utstrekning som det antydte ildsted (laget strekker seg fra 48Y til 50Y), og hvorfor det i 49Y-ruten, på "utsiden" av det antydte ildsted, er isolert fra lag 2.

Det isolerende lag er her lag 3, som ikke er kullholdig. En rekke spørsmål reiser seg, hva er relasjonen mellom lag 4 og "ildstedet", hva er ildstedet, hvilken utstrekning har det og hvordan markeres denne, om ikke av stein og nedskjæring? Hva er relasjonen mellom lag 2 og 4? Eller mellom lag 4 og det som er tolket som kulturlaget? (2) Bortsett fra profiltegning er det ingen annen dokumentasjon enn det innsamlede materialet.

6b. Denne struktur er mindre problematisk i relasjon til spørsmålet om lokaliteten er en enfaset lokalitet. Lag 2 ligger her over lag 5, grensen mellom dem er flere steder diffus, samt at lag 5 ser ut til å være skåret ned fra nivået lag 2 ligger oppå, er argumenter som styrker en teori om at en på stratigrafisk grunnlag kan påstå en slik enfasighet. Det synes rimelig å tolke lag 5 som et ildsted eller en grop/nedskjæring med lignende funksjon. Tar en i betraktning at laget fyller hele gropen, samt at detaljer i Ø-V-profilene, nærmere lokalisert til 44Y. i relasjonen mellom lag 2, mulig lag 5 og lag 2a viser stor likhet med detaljer i N-S-profilen, er det grunnlag for å tro på en samtidighet mellom det mulige ildstedet, lag 5, og det vi har tolket som kulturlaget, lag 2.

Overflatemålet på gropen synes å være ca. 33cm og 39cm, rundovalt, fylt opp med relativt løse masser, sand svært kullholdig. Gropen synes å være kantsatt av delvis skjørbrente steiner, knyttnevestore og større, men deler av det som er definert som lag 5 ser ut til å strekke seg utover det nedgravde området/gropens kjerneområde. Dette antas å være utkastede masser. I utkanten av gropen, mot SV, ble masser lignende 2a observert. Dette styrker også teorien om ildsted. Massene i gropen er funnførende. (bl.a. i kullprøve)

Ingen andre spor etter konstruksjoner ble observert.

Funnmaterialet

Det vises til Signe Nygaard's katalogisering. Funnmaterialet virker homogent, mesolittisk/seinmesolittisk. Råstoffene er hovedsakelig flint, endel bergkrystall, samt innslag av kvarts/itt og bergart (grønnstein). I tillegg en slipeplate (deler av) og noen få keramikkfragmenter..

Det slåtte materialet, flint og bergkrystall, samt grønnstein, er daterende og ensartet. Grønnstein er slipte bergartsøkser, flint/b.kr. er bl.a. flekker/mikroflekker og mikroflekkeblokker, samt skrapere og borspisser og andre spisser. Typer og råstoffer er jevnt fordelt horisontalt. Vertikalt er lag 2 det hovedfunnførende, deretter 5,3,6,4 (6 og 4 i Ø-V-profil) og 1.

SAMMENFATNING

Det begrensede omfang på undersøkelsen gjør det vanskelig å trekke representative og vidtrekkende konklusjoner. Materialet synes likevel å være til en stor grad ensartet både i råstoff og typesammensetning, og det er et visst grunnlag for å anslå en mesolittisk/seinmesolittisk datering. Den ensartete karakteren til materialet gjør det også rimelig å tolke lokaliteten, på grunnlag av det begrensede undersøkelsesområdet, som en enfaset lokalitet. I samme retning peker stratigrafi og strukturer, med ett unntak. Et gjennomgående kulturlag av jevn karakter, både i farge, sammensetning og konsistens, og som i tillegg virker uforstyrret av senere aktiviteter styrker enfaseteorien. Den ene av de to strukturene som ble observert synes også ganske sikkert å være knyttet til kulturlaget på en slik måte at vi kan tolke den som samtidig. Hovedargumentet i denne teorien er den ubrutte stratigrafien mellom kulturlaget og ildstedet, overgangen mellom disse er diffus. Viktig er det også at ildstedet synes å være skåret ned fra bunn-nivået til kulturlaget, og at begge dermed ligger oppå det som synes å være den datidige markoverflaten, ildstedet skåret ned i denne. Dokumentasjonen av ildstedet i plan er ikke fullgod, det henvises til plantegning og fotografi, samt dagbok og profiltegninger (jfr. kommentarer til disse over). Det var aldri under gravingen noen tvil om riktigheten av tolkingen av gropen som et ildsted, nedgravd i undergrunnen, kantsatt av skjørbrente stein, delvis utkastet og mulig tildekket. At det har vært i bruk tyder både kullmengder, skjørbrente stein, nedskjæring med brente jordmasser i tilknytning til nedskjæringen på. Den andre strukturen er både dårligere dokumentert og mer problematisk. Det går ikke an med rimelig sikkerhet å si at den er samtidig med resten av aktivitetene. Det går heller ikke an med like stor sikkerhet som den andre strukturen å si at det er et ildsted. Det er likevel vanskelig å finne andre forklaringer på både form på det som særlig i V ser ut til å være en nedskjæring, på steinsamlingene både i Ø og V som kan være kantsettinger, og på det høye kullinnholdet innenfor disse avgrensinger. Ser en isolert på dette synes det rimelig, også stratigrafisk, å tolke den som samtidig med resten av aktivitetene. Men tar en med lag 4 som både synes å

være tilknyttet denne gropen og å være isolert fra kulturlaget er det vanskeligere å påstå en slik samtidighet.

Det er rimelig å knytte lokalitet og aktiviteter til den ressurspotente kombinasjonen fjord, elv, ferskvann med tilgang til fjell og vidde.

Alejo S. Skoge 14/11-85

Ang. Undersøkelsen av Opstveitsvtn. **KVINNHEDAD KOMMUNE**
HORDALAND

B-13844

GNR./BNR. | 253/1-2
GARDSNAMN | VIK

TOP. ARK. NR. | REG. NR. 1. FLYFOTO NR. 496. H23

ØK. PLATE | AN 043-5-1

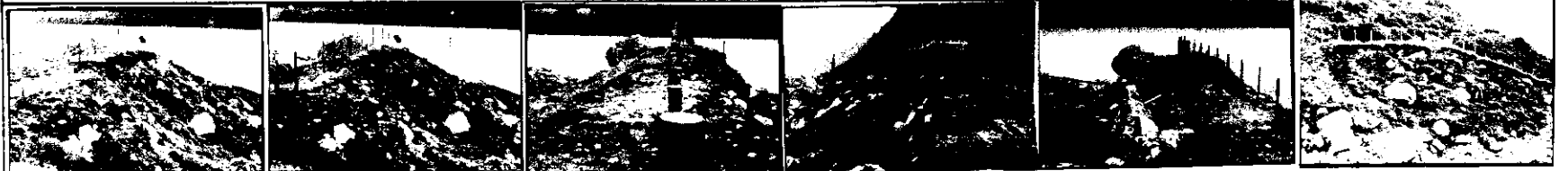
VEDLEGG : FOTOARK (1 - S/HV)
DAGBØKER (3)
PROFILTEGNINGER (2)
PLANTEGNINGER (1)

Film nr. 1 LEICA 2311, 1-35

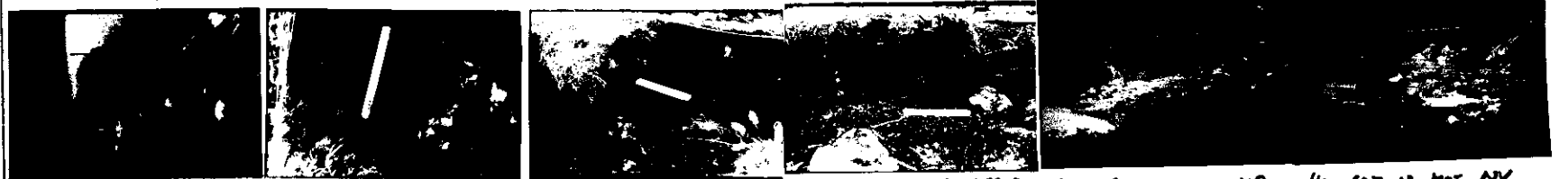
Innberetning ved OLE JACOB SKAGEN

Dato 7/11-85

STEINWALDERLOKALITET
B-13844

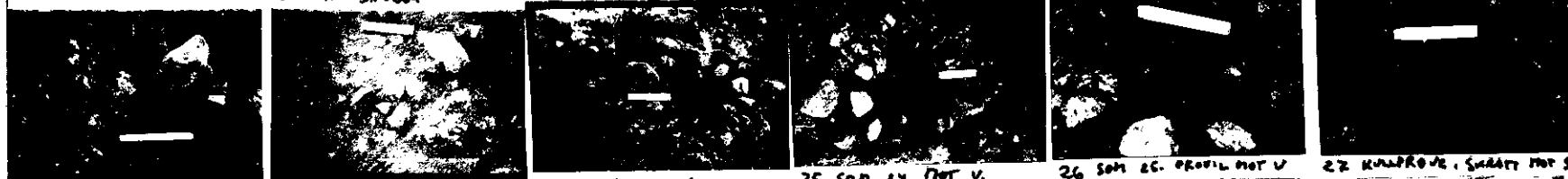
1. OVERSIKTSBILDE FOR UTGRAVING. MOT SV. 2. SOM 1. 3. OVERSIKTSBILDE FOR UTGRAVING. MOT VSV 4. SOM 4. MOT Ø. 5. SOM 3. MOT V. 6. SOM 5. MOT SØ

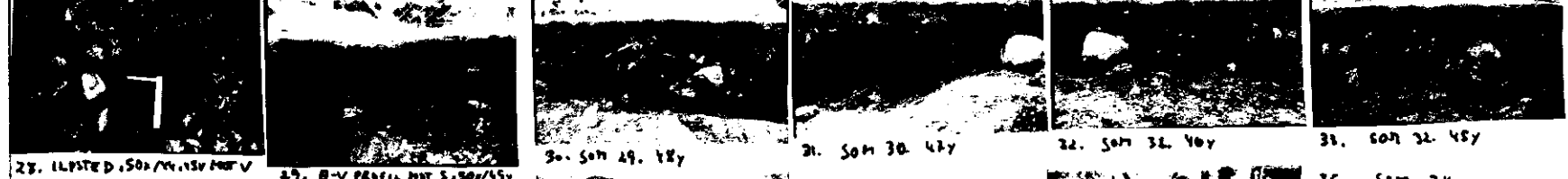
7. UTGRAVINGSSTELT. MOT VSV 8. SNITT AV KALKHOLDIG MOT NEBSKJERNE I SØRYG. S. 10. SOM 8. MOT SØ 11. SOM 10. + URENSET 18y MOT S. 13. OVERSKY. MOT NØ 14. SOM 13. MOT NV

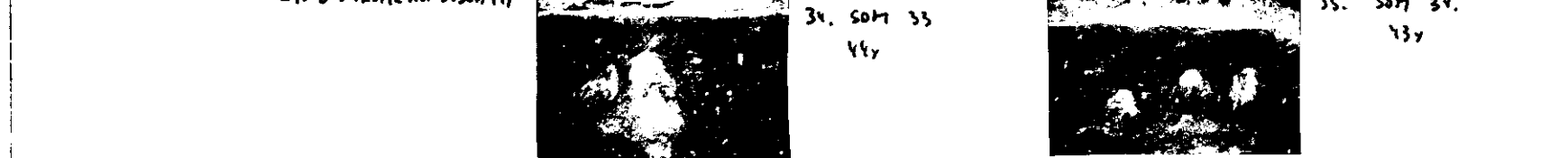
15. "LØSTED" SØR/NSY. SKRÅT. MOT V. 16. SOM 15. PROFIL MOT V. SE KOMMENTAR I DA 6004 18. SOM 16. V-DE DEL. LØSBILDE MOT Ø = ØST. 19. SOM 18. PROFIL MOT V. 20. SOM 19. + SØR/NSY SKRÅT MOT N. 21. KORBILDE AV SØR/NSY. ØPP = N

22. SOM 21. 23. LØSTED SØR/NSY. SKRÅT MOT N 24. SØR/NSY. MOT N 25. SOM 24. MOT V. 26. SOM 25. PROFIL MOT V 27. KORBILDE. SKRÅT MOT S

28. LØSTED SØR/NSY. MOT V 29. Ø-V PROFIL MOT S. SØR/NSY 30. SOM 29. 18y 31. SOM 30. 48y 32. SOM 32. 40y 33. SOM 32. 48y

34. SOM 33 48y 35. SOM 34. 48y